

מגיד דבריו ליעקב - פרשת תצוה

לעמול בתורה להבין היטב כל פסוקי המקרא / ה'דין' בבית דין של מעלה לעתיד לבוא / רצון השי"ת להטיב עמנו / כפרת ה'בגדי כהונה'

שלא להיכנס ל'שינת החורף'..

בעזרת ה' יתברך, נראה היום לדבר כמה התעוררויות מענייני הפרשה והזמן, פרשת השבוע פרשת תצוה, אבל תחילה נקדים הקדמה נחוצה לכל הפרשיות הבאות. כידוע, הפרשיות הללו עוסקות בבנין המקדש, בנין המשכן, וכלי המשכן, (פרשות 'תרומה' 'תצוה' 'כי תשא' 'ויקהל' 'פקודי'), יש בהם את כל הצווים הרבים איך לעשות ואיך לבנות 'ועשית', 'ועשו' וכו', אבל לדאבונו רבים מאיתנו כשמגיעים לפרשיות הללו הם לא מתבוננים מספיק. הם הולכים לישון 'שינת החורף'..!

יש בני אדם שאומרים: 'פרשת תצוה, מה אני מבין בה? מדובר על 'כלי המקדש', על ה'אפוד' ועל ה'כתונת תשבץ', ועל ה'מצנפת' ועל ה'אבנט', 'תכלת' 'ארגמן' 'תולעת שני' (הוא אפילו לא יודע מה זה ה'תולעת' הזה.. זה סוג של 'צמר', זה לא 'תולעת'..), כל הענין של ה'יריעות' וה'מיתרים' ו'מזלגות' 'יעים' וכו', זה לא בשבילי.., ואין צריך לומר על ספר ויקרא.. כולו 'קרבנות' 'חטאות' 'אשמות' 'מעילות', עניינים של 'טומאת נגעים' ו'טומאת צרעת', (ספר ויקרא כולו עוסק בדברים האלה), וכאן הוא לגמרי יוצא מכלל.. מה זה 'גבחת' ומה זה 'קדחת'.. זה לא נכנס לו בראש. הפרשיות הללו הם (בערך) כמו ה'אידרא רבא' (לשון הזהר הקדוש) שקוראים בליל שבועות, ואדם לא מוצא דידי ורגליו.. הוא לא מבין בדבריהם הללו כמעט כלום. 'מיתריהם' 'יתדות' ה'כרכוב' ו'כפורת' ו'פרוכת', הוא לא מוצא דידי ורגליו. זה לא מושך אותו להתעסק בזה. ופוסט את עצמו בטענה: 'אני לא מבין'. ספר בראשית הוא עוד מבין, יש שם מעשים, מלחמות, 'כדלעמר' וכו', זה מושך אותו. אבל אחר כך נכנסים לעניינים של מצוות, דברים כאלה אדם כבר מושך דידי ואומר יהיה מה שיהיה, 'אני קורא שנים מקרא ואחד תרגום ומספיק לי בזה, לא צריך יותר..'. אבל אלה חלקים עצומים בתורה שחובה עלינו לפחות פעם אחת ללמוד אותם ולהבין אותם כראוי. רבותינו חכמי התנאים הקדישו ברייתא שלמה, 'ברייאת דמלאכת המשכן' - ורש"י ע"ה מביא את ה'ברייאת' הזו כמה פעמים בפרשיות הללו - רבי מאיר רבי יהודה וחבריו ישבו ועשו ביאור פסוק אחר פסוק, לדעת איך בדיוק עשו את המשכן ואיך בדיוק עשו את ה'כלים'. ואנחנו יושבים ו'גורסים' בלי להתבונן כלל. זה בושה. צריך פעם אחת ללמוד ולהבין את פסוקי המקרא היטב. אסור להכנס ל'תנומה' בפרשיות האלה. זה חלק נכבד בתורה, מהפרשה שלנו עד סוף ספר 'שמות' יש קרוב לחמש עשרה פרקים. ומכל אות ואות בתורה לומדים הלכות.²

השמחה והזכות לעסוק בתורת ה'

אומרים בשם רבינו הגדול ה'חפץ חיים' ע"ה, שאם היה אדם יודע שיש באיזה עיר ספר שחיבר אותו המלאך גבריאל - 'מלאך האש' (ע' פסחים ק"ח. ויומא עז. ושערי זוהר שם) - והוא והניח אותו באיזה בית באיזה עיר, כל אחד היה מסתקן ומעניין אותו לדעת 'מה כתוב שם?', והוא היה טורח ומשלם הרבה כסף כדי לראות את הספר הזה. ספר שכתב גבריאל המלאך,

¹ חכמי הטבע אמרו, כי יש 'ברייאה' אחת בנבראים, 'חיה' אחת, שהיא ישנה הרבה חודשים. וזה ה'דוב'. כשמגיע הזמן של ה'שינה' שלו, בתחילת ה'חורף', ה'דוב' נכנס לתנומה וישן במשך כמה חודשים. ויש בני אדם שהם 'מקנאים' בו.. למה הם לא זכו ל'כח' הזה לישון כמה חודשים.. 'איזה שינה'.. מי ייתן והיה לי גם שינה כזו.. יש כאלה.. הם אוהבים את ה'שינה', אוהבים לישון. סיפר לי משהו (כמעט קשה להאמין) ששבת אחת ישן בה שבע עשרה שעות..!

אמנם צריכים ללמוד מהחיות, אבל לא את הדברים האלה.. הפסוק במשלי אומר: 'לך אל נמלה עצל, ראה דרכיה וחכם' (משלי ו, ו) אמרו רבותינו (ע' רבינו בחיי ר"פ ראה): צריכים ללמוד מהחיות של ה'נמלה'. הגמרא (עירובין ק סע"ב) אומרת: 'אמר רבי יוחנן אלמלא לא ניתנה תורה היינו למדין צניעות מחתול (שהוא לא עושה את צרכיו בפני בני אדם, והוא מכסה את הצואה שלו אחר כך), וגזל מנמלה, ועריות מיונה, ודרך ארץ מתרנגול'. אבל לא מה'דוב'..

² 'משמת רבי עקיבא בעל כבוד תורה'

אומרת המשנה (סוטה מט). 'משמת רבי עקיבא בטל כבוד תורה', כשרבי עקיבא התנא האלוף נפטר בטל הכבוד של התורה. מה היה כוחו הגדול של רבי עקיבא שהיה בו כל כך 'כבוד התורה?', מפרש רש"י, שהיה דורש על כל קוץ וקוץ כמה תילי תילי תילין של הלכות. על כל אות יצירה היה מלמד בינה ודעת לציבור. מכל

זה לא דבר פשוט. 'מי יודע מה כתוב שם'.. ואם היה לו יכולת ללמוד בו כמה היה שמח. אמר ה'חפץ חיים': על אחת כמה וכמה, 'קל וחומר בן בנו של קל וחומר', יש לנו חמישה חומשי תורה שחיבר אותם הבורא יתברך בכבודו ובעצמו, הוא ולא אחר, ונתנו למשה רבינו ע"ה, כמה האדם היה צריך להיות שמח ומאושר לשבת ללמוד בו ולעסוק בו ולהבין אותו, יש לו חלק ונחלה ב'תורה'! אבל כאן מסתפקים ש'מנשקים' את ה'ספר תורה', ומנשקים את ה'חומש' ומניחים בארון ובוה יוצאים ידי חובה.. זה לא מספיק! (זה 'מיתת נשיקה'..). צריכים ללמוד! זה מכאיב את הלב, כל הפרשיות הבאות שאדם יושב ולא מבין ועוד שנה עוברת ועוד שנה עוברת. צריך להתחנך ללמוד כראוי את הפרשיות האלה. צריך ללמוד ולהתבונן בדברים היטב.

באמת ה'חובת הלכות' (שער חשבון הנפש פ"ג בחשבון החמישי) אומר שצריך האדם להתבונן בתורתנו הקדושה כמו ב'מכתב' שקיבל מאיזה מלך. אם אדם היה מקבל איזה 'מכתב' מאיזה מלך מפורסם, אפילו אם המכתב היה בקיצור - ב'ראשי תיבות', בלשון עמוקה וסתומה, בלשון ובשפה שאינו מבין - אף על פי כן הוא היה מתאמץ ומתייגע וטורח להתבונן ולהבין מה המלך כתב לו במכתב. הוא לא היה דוחה את זה 'כלאחר ד', אומר: 'אלה דברים שאני לא מבין, הלשון סתומה והעניינים הללו לא ברורים לי, לא מענין אותי'. לא כך, אלא הוא היה מתאמץ בכל כוחו. ואם היה יודע שיש משהו במקום רחוק שיכול ללמד אותו - הוא לא היה מהסס, היה בא אליו ומתחנן אליו שילמד אותו מה המלך כתב לי במכתב הזה. מה המלך רוצה ממני. הוא יהיה מוכן גם לשלם על זה כסף מלא. אותו דבר - אומר חובת הלכות - בתורה הקדושה. שהיא נתונה לנו ממלך מלכי המלכים הקב"ה. כמה צריכים להתבונן ולעמול כדי להבין היטב כוונת התורה.

'כל מה שקרא אדם יהיה תפוס בידו'

רבותינו ע"ה במדרש משלי (פרשה י) - מדרש על ספר משלי, וה'חפץ חיים' העתיק את זה ב'משנה ברורה' (בביאור הלכה סי' קנח ס"א) - מדברים על הענין של 'יום הדין'. (זה מדרש ארוך, אבל נזכיר נקודה אחת ששייכת לענין שלנו), "אמר רבי ישמעאל בא וראה כמה קשה יום הדין שעתיד הקב"ה לדרן את כל העולם כולו בעמק יהושפט", כולם יצטרכו לבוא לדין ביום הזה, וכל אחד יהיה נידון לפי מעשיו, "בזמן שתלמידי חכמים שבאים לפניו, לפני הבורא יתברך, "אומר" הקב"ה "לכל אחד מהם: כלום עסקת בתורה?!" זה השאלה הראשונה שהאדם נשאל בבית דין של מעלה. שהקב"ה שואל את האדם ביום הדין. 'אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי תורה' (קידושין מ:). זה שאלה ראשונה. "אמר לו ה'". כולם אומרים 'כן', עסקנו בתורה.³ "אומר לו הקב"ה הואיל והודית", אתה בעצמך הודית שעסקת בתורה, "אומר לפני מה שקרית, ומה ששנית בישיבה, ומה ששמעת בישיבה", תגיד לי מה למדת, בא וגשמע. "מכאן אמרו, כל מה שקרא אדם יהיה תפוס בידו, ומה ששנה כמו כן, שלא תשיגוהו ברשה ליום הדין". אם יענה ויאמר: 'למדתי תורה הרבה, אבל אני לא יכול לחזור.. שכחתי..'. איזה 'בושה' נוראה. כולם עומדים בשמים, 'בית דין של מעלה' מסתכלים עליו, ופניו כבושות בקרקע, הוא לא יודע, הוא לא יכול לחזור על תלמודו. "מכאן היה רבי ישמעאל אומר אוי לה לאותה ברשה, אוי לה לאותה כלימה, ועל זה ביקש דוד מלך ישראל

אות בחומש היה כבר מלמד הלכות ותורה. לראות כמה התורה עמוקה וכמה יש לנו להתבונן וללמוד בה.

³ ביאור ה'תירוצ' של הרשע בבית דין של מעלה 'טרוד ביצרי הייתי'

הגמרא אומרת במסכת יומא (לה): שכשואלים את הרשע 'עסקת בתורה?', מה התשובה שלו? 'טרוד ביצרי הייתי'. המפרשים מתפללים, איזה תשובה זו, אומרים לאחד בשעת ה'משפט': 'למדתי תורה, עסקת בתורה?'. ומה הוא עונה להם? 'הייתי גונב כל הזמן, לא היה לי זמן..'. מה 'תירוצ' הוא זה? אתה צריך 'ללמד זכות' על עצמך, להיות 'סגנור' על עצמך - ואתה 'מקטרג' על עצמך? 'הייתי עסוק בתאוות ובחטאים שלי, לכן לא למדתי תורה..'. וכי זה 'תירוצ'?! וכי זה 'הסבר' או 'לימוד זכות' למה לא עסקת בתורה? אדרבא הרי זה כבא לככות את האש' ושופך 'נפט' במקום 'מים' או 'חול', שבכך הוא 'מוליק' את ה'בעירה' יותר.

אלא אומרים המפרשים, הכוונה שלו לומר כך: 'ריבוננו של עולם, גם אני רציתי ללמוד תורה, ואני יודע שזה הדבר החשוב והנכבד והיקר מן הכל, אלא שלא אסתייעא מילתא', לא יצא הדבר לפועל, כיון שהייתי טרוד ביצרי, אבל אם לא הייתי טרוד ביצרי גם אני הייתי לומד תורה..'. כי אם היו שואלים אותו 'עסקת בתורה?', והוא עונה ואומר: 'לא עסקתי בתורה - כיון שלא רציתי לעסוק!'. הרי שאדם כזה הוא אבוד לגמרי, אין לו תקומה ואין לו תקוה. לכן הוא 'מצטדק', אומר להם: 'אני יודע שעסק התורה זה הדבר החשוב והנכבד ביותר, אבל הייתי טרוד ביצרים שלי. אם לא הייתי טרוד, בודאי שהייתי יושב ועסוק בתורה'. זה ה'לימוד זכות' שלו.

בתפלה ובתחנונים לפני המקום ואמר ה' בוקר תשמע קולי, בוקר אערוך לך ואצפה" (תהילים ה ד).

תיאור ה'משפט' בבית דין של מעלה

והמדרש מאריך בהרחבה איך ה'משפט' בבית דין של מעלה. "בא לפני מי שיש בידו מקרא, ואין בידו משנה", אדם שלמד רק 'חומש', אבל אף פעם לא עסק ב'תורה שבעל פה', וזה העיקר, הקב"ה כרת ברית איתנו על 'תורה שבעל פה', על לימוד הגמרא, על לימוד משנה וכו' (גיטין ס: וע"ע נחומא פ"ר נח ס"ג), והוא למד רק 'מקרא' ולא משנה וכו', "הקב"ה הופך את פניו ממנו, ושירי גהינם מתגברים בו כזאבי ערב, ונוטלים אותו ומשליכים אותו לתוכה", כשהקב"ה מסלק את פניו ממנו, את 'הארת פנים' ו'הארת חיים', ממילא הוא 'אבוד' ומיד נשלח לגהינם. "בא לפני מי שיש בידו שני סדרים או שלשה, הקב"ה אומר לו, בני כל ההלכות למה לא שנית אותם?", וכאן כבר יש הכרעה, "ואם אומר הקב"ה הניחוהו, מוטב. ואם לאו עושים לו כמידת הראשון". מה זה כ'מידת הראשון'? כמו שאמרנו, 'אקספרס' לגהינם.. "בא לפני מי שיש בידו הלכות, הקב"ה אומר לו בני תורת כהנים למה לא שנית?", ספר 'תורת כהנים', ספר ויקרא ומדרשי הלכה שלו, למה לא למדת את זה? "שיש בה טומאה וטהרה, טומאת שרצים, וטהרת שרצים, טומאת נגעים, וטהרת נגעים, טומאת נתקים ובתים, טהרת נתקים ובתים, טומאת זבים ולידה, וטהרת זבים ולידה, טומאת מצורע וטהרתו, סדר וידי יום הכפורים, וגזירות שוות, ודיני ערכים, וכל דין שדנו ישראל לא דנו אלא מתוכו". והדין שלו כמו הראשונים שהזכרנו, "בא לפני מי שיש בידו תורת כהנים, אומר לו הקב"ה, בני חמישה חומשי תורה למה לא שנית? שיש בהם קריאת שמע ותפילין ומזוזה? ! בא לפני מי שיש בידו חמישה חומשי תורה, אומר לו הקב"ה, "בני למה לא למדת אגדה ולא שנית? שבשעה שהחכם יושב ודורש אני מוחל ומכפר עוונותיהם של ישראל, ולא עוד אלא בשעה שעונים 'אמן' יהא שמה רבא מברך" אפילו נחתם גזר דינם, אני מוחל ומכפר עוונותיהם" של ישראל. צריך ללמוד גם 'אגדה'. 'רצונך להכיר מי שאמר והיה העולם? למד אגדה, שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם ומדבק בדרכיו' (ספרי פרשת עקב סוף פסקא מט). באגדה נמצאים דברי המוסר של רבותינו שפותחים ומלהיבים את הלב לעבודת ה' יתברך. [א"ה: וראה עוד בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב (חלק י עמוד י) בהערה. ע"ש]. "בא לפני מי שיש בידו אגדה, אומר לו הקב"ה, בני תלמוד למה לא שנית?", זה העיקר, ה'תלמוד' זה השורש. "שכל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא (קהלת ז ז), זה ה'תלמוד' שיש בו חכמות הרבה", לאין מספר ולאין גבול. "בא מי שיש בידו תלמוד, הקב"ה אומר לו, בני, הואיל ונתעסקת בתלמוד, צפית במרכבה?", יש עוד חלק בתורה, 'סוד' (יש פרד"ס, פשט רמז דרש סוד), גם על זה יש תביעה, והמדרש מתאר את השאלות העמוקות ב'סוד' שישאלו את האדם לעתיד לבוא, 'כסא כבודי היאך הוא עומד?', 'חשמל היאך הוא עומד', וכו'. דברים עמוקים ונסתרים.

'אשרי ת"ח שהוא משמר תלמודו בידו'

ומסיים המדרש: "מכאן היה רבי ישמעאל אומר, אשרי תלמיד חכם שהוא משמר תלמודו בידו, כדי שיהא לו פתחון פה להשיב ליום הדין לפני בוראו". שיהיה לו מה להשיב, שיהיה לו 'פתחון פה' בבית דין של מעלה. ומוסיף המדרש: "אבל אם עזב תלמודו והניחו, משיגו בושה וכלימה ליום הדין", ומוסיף רבי בנאה במדרש שם "שהקב"ה מרחיקו מלפניו". ואם כך, הרי זה אבוד. 'כי הנה רחיקי יאבדו' (תהילים עג כז). [א"ה: וראה עוד להלן בסמוך בהערה (הערה יב). וראה במה שהרחיב בזה רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק יד (פרשת יתרו תשע"ט, עמוד יג). ע"ש].

התביעה על אדם שיש ביכולתו להגיע לזה

וצריך לדעת - מה ששמעתי מרבותי - כי ה'תביעות' הללו שלמדנו במדרש, הם לא על כל אדם. אם היה אדם רגיל, פשוט וממוצע, אין ביכולתו יותר מאשר לימוד חומש עם פירוש רש"י, ובזה הוא עסק כל ימיו - אין עליו טענות ומענות בשמים. כיון שזה מה שהוא יכול. זה היכולות והכח שלו. אבל במדרש כאן מדובר באדם שהיה 'בר הכי' להשיג יותר, אם היה משתדל והיה מתאמץ והיה רוצה - הוא היה יכול להשיג עוד ועוד. אבל הוא מסתפק במה שיש לו: 'די לי מה שאני יודע משנה, למה לי עוד לטרוח בתלמוד

ובאגדה וכו', מספיק לי מה שאני יודע, הרי גם זה 'תורה', העיקר שאני יושב וילמד כל הזמן, אני לא מחוייב יותר'. על אדם כזה יש את כל התביעות והטענות שלמדנו במדרש. אם הקב"ה חנן אותך בחכמה בינה ודעת, ואתה מסוגל, ויש לך את כלי הדעת להשיג יותר תורה - הרי שמחוייב האדם ללמוד כל התורה כולה! זהו גדר מצות תלמוד תורה, מצות תלמוד תורה היא לא ניתנה לחלקים. שכל אחד ילמד איזה חלק שהוא רוצה. אלא צריך ללמוד את כל התורה כולה, תלמוד בבלי ותלמוד ירושלמי ומכילתא וספרי וספרא ותוספתא ומדרשים וזוהר הקדוש. צריך האדם לשאוף ולרצות להשיג את כל חלקי התורה כולה.

כל אחד ואחד צריך לאמוד את כלי דעתו ואת כוחותיו, ולא יפטור את עצמו ב'שיעור תורה' פעם ב'יובל', או פעם בשבוע, ויאמר לעצמו 'זה מספיק לי, יש לי תורה, זה התלמוד תורה שלי, העיקר שאני קובע עיתים לתורה'. זה לא נכון. צריך להתחנך לשאוף לדעת את כל התורה כולה. והתנא לימד אותנו במסכת אבות (פ"ב מט"ז): 'לא עליך המלאכה לגמור', אם אדם משתדל ולא מצליח, אין עליו טענות, אבל 'אין אתה בין חורין ליבטל הימנה', אסור לאדם להתייאש מהעבודה והיגיעה.

קבלה מהגר"א לגבי עסק התורה

קיבלתי מרבותי קבלה גדולה בשם הגאון [הגר"א] ע"ה - והדברים נוגעים לכל אחד ואחד מאיתנו, אין מי שיוצא מן הכלל - צריך האדם בשעת לימודו לזכור שלשה דברים. דבר ראשון שהוא נמצא לבדו. דבר שני שיש לו ללמוד רק דף אחד. דבר שלישי, שיש לו שעה אחת. מה הביאור בזה? הרבה פעמים אדם מתייאש מהלימוד, הוא מתייאש מללמוד, מה הסיבה ל'ייאוש' הזה? כיון שהוא עשה 'השוואות' שחבריו טובים ממנו, (כך היא דרכו של היצר, אומר לו: 'תראה אתה נכנסת ללמוד בישיבה, אתה התחלת לחזור בתשובה, ופלוני בא אחריך והשיג אותך, עבר אותך. הוא כבר יותר 'מבין' ו'מתקדם' יותר, אבל אתה - כמו שהיית נשוארת, או אפילו יותר גרוע...'. כך היצר בא לאדם במחשבות. הוא 'משווה' לו את חבריו, עד שנדמה לו שהשני יותר טוב ממנו, והוא מגיע לידי ייאוש. אומר לעצמו: 'אין לי תקנה. אני אמשיך להיות 'סנדלר' או 'נגר', זה היכולת שלי, הרי אני רואה את כל אלה שבאו אחרי והשיגו אותי, כנראה שאני לא מתאים לעסוק התורה'. ולא היא. אל תעשה השוואות בינך לבין חבריך). זה עצת היצר! כיון שלכל אחד ואחד יש לו את חלקו בתורה, יש לו את התפקיד שהקב"ה במיוחד ייעד בשבילו. תעשה את שלך, כפי יכולתך, ואם עשית את שלך מספיק - אין עליך טענות ומענות. לכן דבר ראשון צריך האדם לחשוב שהוא נמצא לבדו. רק הוא נמצא בעולם ועוסק בתורה. (אין כאן 'תחרות' להשיג אחד את השני, אלא כל אחד יעשה את מה שמוטל עליו).

אבל יש אדם ששומע את הדברים האלה, הוא מתייאש מסיבה אחרת, הוא מסתכל ורואה, ש"ס בבלי צריך ללמוד את כולו, (מסכת 'ברכות' 64 דף, מסכת שבת 157 דף, מסכת עירובין 105 דף, מסכת פסחים 121 דף, וכן הלאה וכן הלאה. סך הכל קרוב ל 3000 דף יש ב'תלמוד בבלי'). 'מי יכול ללמוד את כל זה?' כך הוא חושב לעצמו. וזה רק בבלי, אחר כך יש תלמוד ירושלמי, ומדרשים, ופוסקים. 'זה לא בשבילי, אפילו אם אני אחיה כמו מתושלח אני לא אספיק ללמוד את הכל.. אין לי כח'. לכן דבר שני: יחשוב שיש לו ללמוד רק דף אחד. יש לך רק דף אחד, תלמד רק את הדף הזה, זה לא נורא, זה לא הרבה. (יש בני אדם כשלוקחים את הספר - דבר ראשון - מסתכלים על ה'עובי' שלו.. אם זה דק, זה טוב מאוד.. אבל אם זה 'עבה' זה הרבה בשבילו.. זה 'גזירה קשה', הוא לא יכול לעמוד בה..). כך הוא 'מקליש' את הנסיון.

אלא שאם תאמר לו שיש לו רק 'דף' אחד ללמוד, הוא יאמר לך: 'היום אני צריך לסיים את העסקים, למה צריך דוקא עכשיו? אפשר גם מחר..'. לכן צריך לחשוב - הדבר השלישי - שיש לו רק שעה אחת. רק את השעה הזו. אסור לדחות. לכן תנצל את השעה הזו מיד לעסק התורה.

ההצלחה בתורה תלויה ב'רצון' של האדם

וכשאדם עושה כך, 'הבא ליטהר מסייעין בידו' (שבת קד.), הוא מצליח. ראינו הרבה שאפילו בשנים מבוגרות - אחרי שחלפו עשרים ושלושים שנים ויותר - ובאמת רצו לקנות 'תורה' כמו שצריך, והם הצליחו⁵. הגיעו למדרגות

⁵ גם ה'חזון איש' בספרו אמונה ובטחון מדגיש את הענין זה של התביעה על כל אחד ואחד, באיזה מצב ובאיזה גיל שיהיה להשתדל לצמוח להיות אילן ברבא. (לא לפטור את עצמו 'אני כבר פטור בגלגול הזה, בגלגול הבא נראה.. אין דבר כזה. תשתדל כפי יכולתך ותצליח).

⁴ ה'עצל', כל דבר הוא דוחה למחר. תמיד תגיד לו משהו, יאמר לך: 'אתה צודק, אבל עכשיו אני לא יכול..', ויש מחר לאחר זמן' (ע' רש"י ס"פ בא יג יד מהמכילתא). זה יכול להיות עוד שנה, שנתיים, שלוש.. והרבה פעמים הוא לא יעשה כלום בסופו של דבר..

נשגבות בתורה בכל מכל כל⁶. הכל תלוי ב'רצון' של האדם. הקב"ה רוצה את ה'רצון', מי שעושה כך מצליח. העולם אומרים (ע' למרן החיד"א בס' נחל קדומים פר' ראה אות א) ש'רצון' זה אותיות 'צנור'. (אותם אותיות שבונים את המילה 'רצון' הם בונים את המילה 'צנור'). לפי הרצון של האדם כך משפיעים לו. אדם שמגיע עם רצון כזה יכול להגיע להכל, לחומש ולספר ויקרא ולתורת כהנים ולאגדה ולתלמוד ולמעשה מרכבה. הכל תלוי כך כמה אתה רוצה, כמה אתה מעוניין. [א"ה: וראה עוד בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב ח"ד (פרשת ויצא תשע"ט, עמוד ט הערה ג). ע"ש]. והעיקר שלא להתיימש, כי לכל אחד יש לו את חלקו בתורה (כמו שאמרנו), אבל צריך שירצה להשיג את חלקו. יבוא וילמד - והוא יקבל. אבל שיהיה לו רצון אמיתי.

לרצות ולהשתדל להבין היטב פרשיות אלו שבתורה

והנפקא מינה מכל זה למה שפתחנו, שבפרשיות האלה הרבה בני אדם מתיימרים, אומרים: 'הרבה פעמים שמעתי וקראתי, ואני לא מבין כלום, אני אשמע ואצא ידי חובה ושלוש על ישראל'. ויש בזה הפסד גדול. לכן - דבר ראשון - לא להתיימש, אלא לבוא עם 'חשק' ועם 'רצון' 'אי אתה בן חורין ליבטל ממנה' (אבות שם), אתה תעשה את שלך - והקב"ה יעזור לך להמשיך הלאה. כל זה הקדמה לכל הפרשיות הבאות, שאדם יתחנך באמת איך לקנות את הפרשיות האלה.

פותחים ב'חכמה'

הפרשה שלנו, פרשת תצוה, פותחת בענין של ה'מנורה', ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית דרך כתיבת למאור להעלות נר תמיד' (שמות כז כ), הענין של ה'מנורה' זה ענין של 'חכמה', כידוע מי שרוצה להיות חכם יהיה רגיל בשמן זית (ע' מנחות פה: הוריות יג: וברכות נז:). הענין של ה'מנורה' זה 'בינה' ו'חכמה' לאדם. ותמיד בזה פותחים, בפרשה של 'חכמה' זו 'תורה' (ראה בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק טז עמוד ה).

'כתיבת למאור ולא למנחות'

וכדאי להזכיר מה ששמעתי פעם מחכם אחד שהוא אמר דבר נחמד [וכ"ה בס' דרשות מהרי"ץ לז' אדר (דרוש טו דף שטו ע"ב). ע"ש]. הפסוק אומר 'כתיבת למאור' (שמות כז כ), ודרשו רבותינו 'כתיבת למאור' - למאור ולא 'למנחות' (מנחות פו סע"א), ורש"י מביא את הדרשה הזאת בפרשה שלנו (שמות כז, כ. כט, מ). 'כתיבת' לשון 'כתיחה', והוא מלשון 'כתישה',

ש'כותתו', שהיו כותתים את ה'זית', וה'טיפה הראשונה' שהייתה יוצאת זה היה בשביל ה'מאור', בשביל ה'נרות' וה'מנורה'. בשביל 'להעלות נר תמיד'. אבל שאר השמן היה אפשר להשתמש בו 'למנחות'.

אבל רבותינו בעלי המוסר אמרו בזה רמז, 'כתיבת למאור ולא כתיבת למנחות' פירושו של דבר, אם יש לאדם את ה'כתישה' הזו, שמרגיש ש'כותתים' אותו כאן בעולם הזה, שהוא מקבל 'כתישה' ו'מכות' - ומי לא מרגיש כך? כל אחד יש לו את הצרות שלו וה'כתיחה' שלו, כיון שכאן בעולם הזה הוא 'נוה' התלאות' כלשון ספר הישר המיוחס לרבינו תם (שער שיש מידה שישית) - הכל זה בשביל 'להאיר' לו, 'למאור'. רואים אותו בשמים שהוא 'דרום' לכן 'רומזים' לו 'להתעורר', לשוב בתשובה. לעלות על 'דרך המלך'. אדם כזה שקיבל 'כתיחה', כל הייסורים האלה שבאו אליו זה 'למאור', להאיר לו את הדרך הנכונה. הקב"ה - שהוא יתברך תכלית הטוב - לא רוצה חלילה 'לנקום' באף אחד מאיתנו. הכל נעשה רק לתועלת האדם ולטובתו, להדריכו בדרך נכונה. 'כתיבת למאור' - אבל לא למנחות, מלמדים אותנו רבותינו, 'לא למנחות', יש אנשים שלוקחים את כל הבעיות שיש לו לצורך 'מנוחה'. הוא מקבל צרה - הולך לישון 'שינת הדוב'.. צריך שיהיה 'כתיבת למאור', שהכל יביא את האדם להתעלות בתורה ובעבודה.

כל מעשה השי"ת לתועלתנו ולטובתנו

אחר כך מתחילים ללמוד בפרשה שלנו את הענין של 'בגדי כהונה', ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו איתו מתוך בני ישראל לכהנו לי, אהרן נדב ואביהו אלעזר ואיתמר בני אהרן. ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת' (שמות כח א-ב). וצריך להבין מה הענין בזה שנצטוונו אנחנו, הכהנים, בבגדי כהונה, מה התכלית בזה? דרשו רבותינו (והדברים ידועים), שהכל מצד 'חסד' של הקב"ה אתנו לטובתנו, להועיל לנו, זה התכלית שהקב"ה חפץ, לשמור עלינו, לרוב אהבתו אותנו⁸. זה גם מחסדי ה' יתברך, [אנחנו מוקפים בחסדים לאין מספר ולאין גבול, אלא שאין בעל הנס מכיר בניסו (נדה לא)]. וכבר אמרו הקדמונים (רבי משה חפץ בספרו מלאכת מחשבת פרשת ויחי, וע"ע חידושי אגדות למהר"ל בבא מציעא פו:). 'אין הטובה ניכרת אלא בחסרונה'. כשאדם משופע כל הזמן בשפע של 'טובה' - הוא לא מרגיש שיש לו 'טובה', זה המצב ה'רגיל' שלו. אבל מתי הוא נזכר ומכיר בטובה שהייתה לו? אם חלילה לקחו אותה ממנו. 'אין הטובה ניכרת אלא בחסרונה'. כל הפעולות שהקב"ה עושה איתנו, הכל זה חסדים טובים עמנו. התכלית של הבורא יתברך: לגמול חסדים טובים עם עמו ישראל. אפילו בדברים שאנחנו לא מעלים על הדעת, הקב"ה נתן לנו, ואנחנו אפילו לא מרגישים. רבותינו לימדו אותנו והדריכו אותנו חלק מהטובות הללו⁹. רק

⁸ גדול הרועה שמצילנו מידם'

אהבה בלי גבול. אהבה שלא תלויה בדבר. שומר אותנו ומגן עלינו. 'אהבת עולם אהבתנו'. וכמו שאמר לו רבי יהושע לאדריינוס קיסר, 'גדול הוא הרועה שמצילה ושוברין לפניהם'. כי אותו קיסר, אמר לו לרבי יהושע, 'תראה כמה אנחנו אוהבים אתכם, הרי אתם 'כבשה' אחת בין שבעים זאבים, ושום דבר לא קורה ליכבשה', עוברת תקופה ועוד תקופה והיא ממשיכה וחיה וקיימת, כלל ישראל כבשה אחת בין שבעים אומות, והם ממשיכים דורי דורות!', על זה ענה רבי יהושע ואמר לו: 'גדול הוא הרועה המצילנו מידם! יש לנו 'רועה', אב רחמן ששומר ומציל אותנו, ובגלל זה יש המשכיות וקיום לכלל ישראל. זה לא בגלל שאתם אוהבים אותנו, אנחנו מכירים את ה'אהבה' שלכם, ראינו את ה'אהבה' של ה'סבא' שלכם עשו הרשע כאשר בא לנשק את אחיו יעקב אבינו ע"ה.. רצה לתת לו 'מיתת נשיקה'.. אלא הכל מחמת שיש לנו שומר מעולה. גדול הרועה' (אסתר רבה פר' י סי' יא, תנחומא פר' תולדות סי' ה).

⁹ טעם הדבר שיש 'שכחה'

לדוגמא, ישנו דבר שהרבה מהציבור תמיד מתאוננים ומצטערים עליו. וזה ה'שכחה'. כל אחד אומר 'חבל שאני שוכח. הייתי רוצה לזכור הכל'. והוא מחפש 'עצות', (סליחה, לא 'עצות' אלא רק 'סגולות'.. 'יש איזה 'כדורים' או איזה 'עלים' לבלוע שיעשה לי זכרון'.. אין סגולות, צריכים לחזור הרבה, ולהתפלל ולבקש על זה. כל ה'סגולות' הללו באים ממחמת עצלות, מתעצלים לחזור ולשנן, לא רוצים את ה'סגולה' שרש"י מביא במסכת עבודה זרה (ח). 'אם היה משכח תלמודו - מאריך בחונן הדעת', אבל אנשים מחפשים 'סגולות'.., אבל צריכים להתבונן באמת לשם מה הקב"ה נתן את הכח הזה של ה'שכחה' בעולם? אומרת הגמרא במסכת פסחים (נד:): שזה גם מחסדי ה' יתברך, שאם אדם לא היה שוכח את צרותיו, הוא היה יוצא מדעתו. (הרי מי לא סבל בחיים שלו איזה סבל? כל אחד לפי מה שהוא, כולם עברו בעולם הזה כל מיני 'צרות' ו'בעיות'). ולו יצוייר שלא היה כח השכחה, הרי האדם היה כל ימיו זוכר כל מאורע רע שארע לו, היה חקוק לו בזכרוננו היטב כל מה שעשו לו. מנותנו ועד היום. (מאותו יום שהמורה בכיתה צעק עליו, והעמיד אותו בפניה, ועד העסק האחרון שהשקיע את הכסף שלו ב'מניות' (זכרונם לברכה) ומתו לו..). כל הזמן היה בראשו הצרות הללו, והיה יוצא מדעתו. אבל עכשיו שיש שכחה, ביום הראשון 'כואב', ביום השני פחות, ביום השלישי כבר הוא שוכח. מתחיל יום חדש. לכן גזר הקב"ה שתהיה 'שכחה', כי אם לא ה'שכחה', לא היה המת משתכח

⁶ סיפר לי הגאון רבי יצחק אוחנה (שליט"א) [זצ"ל], (היה רבה של 'קריית שמונה'), מעשה שהיה איתם לפני שבאו לארץ, הם היו ביישיבה בצפון אפריקה, במרוקו, והוא היה יחד עם (אבדל לחיים) הגאון הצדיק רבי רפאל ברוך טולדאנו זצ"ל, ובאחד הימים הגיע יהודי - קרוב לבן שלושים שנה - נכנס להיכל הישיבה, שאל אותם: 'איפה הרבנים, אני רוצה לדבר איתם'. שאלו אותו: 'מה אתה רוצה?', אמר להם: 'באתי מההרים ללמוד תורה, נפשי חשקה בתורה'. (בהאי לישנא ממש). שאלו אותו: 'מה אתה יודע?'. אמר להם: 'כלום ממש. רק לאכול.. יותר מזה לא יודע..'. לא אל"ף ב"ית ולא כלום. 'בור ועם הארץ' ממש. כל התלמידים הם בחורים צעירים, יודעים מקטנות - מגיל שנתיים שלוש - את אותיות אלף ב"ית, ובא אחד בן שלושים, יכול להיות אבא שלהם, מה יעשה כאן? אדם כזה לכאורה כבר איבד את חייו. היו נבוכים, לא ידעו מה להשיב לו. מישוה שם לחש לו: 'אנחנו נחתן אותך כאן, ובעזרת ה' יהיה לך ילדים, ותשלח אותם לתלמוד תורה, והם יוציאו אותך ידי חובה'.. אמר להם: 'אני באתי בשביל שתהיו 'שדכנים' בשבילי? ! יכולתי להתחתן במקומי. לא באתי בשביל זה. נפשי חשקה בתורה! אני רוצה ללמוד תורה! אני לא מבקש מכם מאומה, רק תתנו לי להיות ביישיבה, ואני אשמע את השיעורים. תלמדו אותי קצת את הכללים הראשונים, ואני אשמע ואלמד. אל תדאגו לי, לא לאכילה ולא לשתייה וכו', רק תתנו לי להיות כאן לשמוע תורה, לשמוע 'דברי אלהים חיים', רק זה מה שאני רוצה וזה מה שאני מבקש'. ראו שבאמת החשק שלו ללימוד התורה עז, והוא מוכן להפקיר את הכל, הכינו וסידרו לו איזה חברותות שכל אחד מהם לימד אותו קצת. והוא סיפר לי: 'אחרי זמן קצר - לא הרבה זמן, (אולי שנה אולי אפילו פחות), כבר היה אותו תלמיד המבוגר הזה יכול להיות 'ממלא מקום' שלי! אם הייתי אני יוצא מהשיעור, הייתי אומר לו בא תמסור אתה את השיעור!'. כך הוא סיפר לי (אפשר לשאול אותו). [וכעין זה מובא בספר חוט המשולש על רבינו הגדול החתם סופר זצ"ל].

⁷ אלא שיש שני סגי אנשים, כמו שאמרו רבותינו במדרש (משלי פרק כב): 'לחכם - ברמיזא'. החכם כבר ב'רמז' אחד, אתה רק רומז לו 'מילה' אחת או בנענוע אצבע, והוא כבר מבין. 'ולטיפש כבורמיזא'. 'בורמיזא' זה תרגום של 'אגרוף' (ע' תרגום שמות כא כח). ה'טיפש' צריכים להכות אותו חזק על ה'קודקוד' שלו עד שהוא 'מתעורר' ומתחיל להבין.

צריכים להתבונן בזה¹⁰], הכל לטובתנו ולתועלתנו, וכמה אנחנו צריכים להצטער שהפסדנו את 'בית המקדש' ועבודת המקדש¹¹, ולענין שלנו, את ההפסד של 'בגדי כהונה', ונראה להסביר קצת את המעלות של 'בגדי כהונה'.

מה קרבנות מכפרים - אף בגדי כהונה מכפרים

הגמרא אומרת במסכת זבחים (פח:): **"אמר רבי עיני בר ששון",** אחד מחכמי התלמוד, **"למה נסמכה פרשת קרבנות לפרשת בגדי כהונה?"**, כידוע, שכל 'סמיכות' של פרשה לפרשה, היא לא 'סמוכה' סתם, יש בזה חשבון גדול, הכל בא ללמד ולהדריך אותנו. שואלת הגמרא, מדוע ולמה נסמכה פרשת הקרבנות לפרשת בגדי כהונה? מפרש רש"י (זבחים שם), איזה סמיכות מדובר כאן? על הסמיכות בפרשת צו, כתוב בפסוק: 'זאת תורת העולה' (ויקרא ו ב), 'זאת תורת החטאת' (ויקרא ו יח), 'זאת תורת האשם' (ויקרא ז א), 'זאת תורת זבח השלמים' (ויקרא ז יא), ואחר כך נאמר: 'קח את אהרן ואת בניו איתו ואת הבגדים' (ויקרא ח ב), בגדי כהונה. מדוע זה נסמך זה לזה? אלא **"לומר לך מה קרבנות מכפרין, אף בגדי כהונה מכפרין"**. כמו שה'קרבן' הוא בא בשביל לכפר, ה'תועלת' של ה'קרבן' זה ה'כפרה', וכדברי הרמב"ן ע"ה (ויקרא א סוף פסוק ט) והקדמונים (ע' קיצור כוונת לרמח"ל בתחלתו), ש'קרבן' הוא מלשון 'קירוב'. על ידי ה'חטא' וה'פשע' שהאדם עושה, הוא גורם לריחוק מבורא יתברך, שזה הצרה הגדולה ביותר שיכולה להיות¹². לכן הקב"ה ברחמיו וברוב חסדיו נתן לנו את ה'קרבנות', כדי שאם אדם חטא ושגג, יביאו לו קרבן 'חטאת' וזה יכפר בעדו. 'כפרה' לשון 'ניקוי' (רש"י בראשית לב, כא. רש"י עזרא א י. דברי הימים א כח יז, ישעיהו כח יח). [ולשון 'ריצוי ופיוס', (רש"י דברים לב מג)], ואחר כך הוא מביא קרבן 'עולה' וזה מקרב אותו ו'מעלה' אותו למדרגה שהיה לפני החטא.

הכפרה של ה'כתונת' - שפיכות דמים

ואת אותה הפעולה של ה'קרבנות', ה'כפרה', עושים גם ה'בגדי כהונה', כתונת על מה הייתה מכפרת? **"כתונת מכפרת על שפיכות דמים, שנאמר וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הכתנת בדם"** (בראשית לו לא), שזה נאמר אצל יוסף האחים של יוסף כשמכרו אותו, והפשיטו את ה'כתונת הפסים' והטבילו אותה בדם של השעיר והביאו לאביהם. רואים מכאן שה'כתונת'

שייכת לענין של 'שפיכות דמים'. וכל כהן כשהיה עובד ב'מקדש' עם ה'כתונת' היה מכפר על עון 'שפיכות דמים'.

שני סוגי 'שפיכות דמים'

ולדעת: ישנם כמה אופנים ל'שפיכות דמים', יש 'שפיכות דמים' כפשוטו, שאדם קם על חברו והורג אותו, זו היא ה'שפיכות דמים' הגדולה ביותר שיכולה להיות. ואין לך דבר שמעורר כעס כלפי שמיא יותר מ'שפיכות דמים'¹³. ויש 'הלבנת פנים' שזה מאבזריהו של 'שפיכות דמים' (ע' תוס' סוטה י:), שאדם מבייש את השני ברבים אין לך בושה וחרפה גדולה מזו, כאב לב גדול (ע' בבא מציעא נח:). צריכים להיזהר בזה הרבה. ובכדי לכפר על הדבר הזה הייתה באה ה'כתונת' שהכהן לובש.

הכפרה של ה'מכנסיים' - גילוי עריות

והמכנסיים שהכהן היה עובד איתם, על מה הם היו מכפרים? אומרת הגמרא, **"מכנסיים מכפרת על גילוי עריות, שנאמר ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה"** (שמות כח מב), וכדאי להזכיר דברי ה'חפץ חיים' ע"ה (הובא בקובץ מאמרים ואגרות להגרא"י עמוד רפ), שהוא הטריד אותנו, היה לו שאלה, הרי הקב"ה 'שומר ישראל' (תהילים קכא ד), אבל איזה סוג שומר הוא? הרי ידוע שיש בשומרים כמה סוגים, יש 'שומר חינוס' ויש 'שומר שכר', (שומר חינוס הוא שומר על החפץ בלי שקיבל על כך כסף, ושומר שכר הוא מי שמשלמים לו בעבור השמירה), והלכה ידועה היא ש'שומר חינוס' כיון שלא מקבל כסף יכול לחזור בו בחצי הזמן, הוא יכול להתחרט, אף על פי שקיבל את השמירה למשך שלושים יום, אחרי עשרה ימים הוא יכול לומר לו, 'אמנם הסכמתי לחודש, אבל אני לא יכול לעמוד בשמירה, קח את העגל שלך בחזרה'. אבל 'שומר שכר' לא יכול לחזור בו, כיון שקיבל 'כסף' חייב להיות שומר על החפץ לפי הזמן שקבעו מתחילה. אם כך, שאל ה'חפץ חיים' זצ"ל, הקב"ה הוא 'שומר שכר' או שהוא 'שומר חינוס'? (אותנו זה לא מעניין, אבל את ה'חפץ חיים' זה הטריד, היה איכפת לו).

ושב מאחריך

ובאמת ה'חפץ חיים' דן בזה, והוא אומר: שמסתבר לומר שהקב"ה 'שומר חינוס', כי איזה 'שכר' אנחנו יכולים לתת לבורא יתברך? ואם כך הוא באמת,

מהמלאכים שהרשיעו יותר מכל המלאכים שעמדו לישראל, ושם בפסוקים נאמרו כל התועבות שעשה, ורז"ל ב'תורה שבעל פה' במסכת סנהדרין (פרק חלק) הריחו בו יותר על פשעיו, מנשה היה עושה עוונות רק כדי להכעיס את הש"ת (זה לא כמו שאדם נכשל בעוון, כיון ש'חטפו יצור', ולא יכל להתגבר עליו, ולא החזיק מעמד, ועשה את העוון, 'אנוס'. כמובן שאינו 'פטור', הוא היה צריך להיות ירא שמים וירא חטא ובזה לשבור את היצר, על כל פנים זה לא 'להכעיס'). מנשה עשה להכעיס, כמו שהעמיד צלם בהיכל בית המקדש, דוקא להעמיד בבית המקדש, אין זה אלא לקנטר ולהכעיס! וכן היה קודר את שם הוי"ה מהתורה והרס את המזבח (סנהדרין קג:), ועוד ועוד.

ועם כל זה מה הכתוב צווה עליו ביותר? מה ה'שיא' מה 'השפיץ' שהכתובים מאשימים ומרעישים על מנשה? גם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד עד אשר מלא את ירושלים פה לפה' (מלכים ב כא טז), על הרציחות וההריגות שהיה הורג בלא סיבה, ובסנהדרין (שם) אמרו שכל יום היה הורג אלף איש, ועל זה הכתוב צועק וזועק וצוח ככריזא. אמנם גם על שאר פשעיו, אבל הנקודה היותר חזקה זה הענין של 'שפיכות דמים' והרציחות.

וכיוצא בזה אמרו על המלך אחאב שהרשיע מאד מאד, והכתוב אומר 'לא היה כאחאב אשר התמכר לעשות הרע בעיני ה' אשר הסתה אותו איזבל אשתו' (מלכים א, כא כה), ורז"ל הפליגו בפשעיו, ואמרו: 'אין לך כל תלם ותלם בארץ ישראל שאחאב לא העמיד עליו עבודה זרה והשתחוה לה' (סנהדרין קב:), וקלות שעשה אחאב כחמורות שעשה ירבעם' (סנהדרין שם), ואחאב היה מוחץ שמות ה' בתורה וכתב תחתיהם שם עבודה זרה (סנהדרין שם).

ועל מה נענש אחאב על עון שפיכות דמים, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ד מהל' רוצח ה"ט) **"כל מי שיש בו עון זה [של שפיכות דמים] הרי הוא רשע גמור, ואין כל המצוות שעשה כל ימיו שקולים כנגד עון זה, ולא יצילו אותו מן הדין, צא ולמד מאחאב עובד עבודה זרה, שהרי נאמר בו לא היה כאחאב וגו', וכשנסדרו עוונותיו וזכויותיו לפני אלהי הרוחות לא נמצא עון שחייב כלייה, ולא היה דבר אחר כנגדו אלא דמי נבות וכו', והרי הוא [אחאב] הרשע לא הרגו בידו אלא רק סיבב [הריגתו של נבות] קל וחומר להורג בידו"**.

כאן אנו רואים עד כמה חמור העון הזה, ומכאן נלמד גם לענין המלבין פני חבירו ברבים, כמה נורא וחמור הוא רח"ל.

מן הלב חלילה, כל ימיו לא היה מסיר ומסלק את דעתו מהאסון שקרהו. הוא היה 'בטל' ו'שובת' מכל ענייני העולם הזה, כי כל הזמן הוא זוכר את הצרה שקרתה לו. והרי 'לא תהוה יצירה - לשבת יצירה' (ישעיה מה יח). בשביל זה הקב"ה חקק בבריאה את הכח הזה של שכחה. שאדם ישכח ויפוג מכל הדברים האלה.

טעם הדבר שה'מת' מסריח

ואתו דבר אומרת הגמרא (פסחים שם) שהמת מסריח, כי אם לא, אדם היה מניח את קרוביו בארון שלו בבית, וכל יום היה פותח את הארון ורואה את הוריו ויושב ובוכה מהבוקר עד הערב. לכן גזר הקב"ה שיסריח המת, וקוברים אותו באדמה ושוכחים ממנה, גזירה על המת שישתכח מן הלב.

¹⁰ 'צור ילדך חשי ותשכח אל מחוללך'

וצריכים להיזהר בזה, הרבה פעמים מה'חסדים' האלה שהקב"ה עושה איתנו, אנחנו מפעילים ומשתמשים כנגדו. שוכחים את העיקר. כח ה'שכחה' שניתן לנו בחסד על ידי הבורא יתברך - משתמשים בו, ושוכחים את הקב"ה. הפסוק אומר 'צור ילדך חשי', הקב"ה ברא אותך, ומה עשית? 'ותשכח אל מחוללך' (דברים לב יח), שכחת את הבורא יתברך. 'שיייתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה', בזה הרמ"א פותח את ספר 'שלחן ערוך' (או"ח סי' א ס"א בהגה). [וראה עוד להלן].

¹¹ 'הלא למשמע אוזן דאבה נפשנו'

כמו שאנחנו אומרים בתפלת יום הכיפורים אחרי 'סדר עבודה' של כהן גדול, 'הלא למשמע אוזן דאבה נפשנו', אדם רק שומע את סדר העבודה של כהן גדול, אין שכינים הכיפורים היה נכנס לפני ולפנים, וכל סדר העבודה שעושה, שבוה הוא מכפר על ישראל. האוזן שומעת את זה, גורמת לנפש שהיא מצטערת, שכואב לה על החסרון הגדול הזה שהפסדנו את בית המקדש, את העבודה של הכהנים, את הקרבנות את 'בגדי כהונה' שהם מכפרים על עוונותינו.

¹² ככתוב 'כי הנה רחיק יאבדו' (תהילים עג כז), הוא 'אבדו'.. אבדו! רח"ל. אדם שהוא רחוק מה' יתברך, אין לך צרה גדולה מזו, וכשאדם קרוב לקב"ה - אין לך טובה גדולה מזו. וכמו שדוד המלך ע"ה אמר 'ואני קרבת אליהם לי טוב' (תהילים עג כח). 'וכל זולת זה שיחשבוהו בני האדם לטוב, אינו אלא הבל ושוא נתעה', כלשון הרמח"ל ב'מסילת ישרים' (פ"א). הטוב הכי גדול שיכול להיות, זה קרבת הש"ת.

¹³ צא וראה לשני מלכים, מלך יהודה ומלך ישראל, מלך יהודה מנשה (בן חזקיה המלך), ובספר מלכים ב' (פרק כא) מתוארים התועבות שעשה מנשה, שהוא היה

אוי ואבוי, כיון ששומר חינו חוזר בו בחצי הזמן, ונמצא שלפעמים הקב"ה יכול לחזור בו מהשמירה! ומתי זה קורה? יש דבר אחד שכתוב עליו במקראות בתורתנו הקדושה שהקב"ה חוזר בו, 'וראה כך ערות דבר' - ושב מאחריך' (ע"פ דברים כג טו). על 'ערות דבר'. בכל המובנים, 'מחשבה', 'דיבור' - הלא כך דרשו רבותינו (ירושלמי תרומות פ"א ה"ד, ויקרא רבה פר' כד ס' ז) 'ערות דבר', ערות 'דיבור', כשיש ניבול פה זה גם 'ערוה' - 'מעשה' של 'ערוה' וכו'. הכל יכול להיות בכלל זה. והקב"ה שונא את הדברים הללו, ואם אדם לא משגיח בזה כמו שצריך, הוא גורם שהשכינה מסתלקת, כמו שכתוב בתרגום יונתן בפסוק הזה 'יסתלק שכינתיה מבינכון', השכינה מסתלקת כשיש 'ערות דבר', וכשאין השכינה שרויה - יש רק צרות. 'באור פני מלך' - חיים' (משלי טז טו). כשיש 'אור' מהקב"ה, כשהשכינה אתנו, יש 'חיים'. ו'חיים' פירושו 'שלימות' בהכל (ע' למחר"י ענגיל בס' ציונים לתורה כלל לה דף לה רע"ג). אבל כשיש 'סילוק' השכינה, יש ריבוי צרות.

ונפקא מינה לזמן שלנו, שאנחנו רואים בעוונותינו הרבים כמה צרות יש, 'מינים ממנים שונים', צריך כל אחד להיזהר ולשגיח היטב ב'מחשבה' ב'דיבור' וב'מעשה' שלא יראה בנו ערות דבר חלילה, שלא יהיה 'גרמא' בנזיקין' לסילוק השכינה, שאם גורם חלילה לסילוק השכינה, מתגלגלים על הכתפיים שלו כל מה שמתרחש בגלל סילוק השכינה, כל הצרות וכו'.

מצנפת' מכפרת על גסי הרוח

ומה הייתה מכפרת ה'מצנפת', שזה הבגד של הכהן שהיה לובש על ראשו, אומרת הגמרא: **"מצנפת מכפרת על גסי הרוח"**, ה'מצנפת' מכפרת על גסי הרוח, על הגאוותנים, לכן זה על הראש 'על הגובה', כמו שהגמרא אומרת **"מנין?"**, שהענין של הכפרה של ה'מצנפת' זה לבעלי 'גאווה', **"אמר רבי חנינא יבא דבר שבגובה ויכפר על גובה"**. ומי יכול לומר שהוא נקי מהענין של גאווה?! למרות שהאמת היא שאין לאדם במה להתגאות. [נא"ה: ראה בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק טז (פרשת תרומה תשע"ט, עמוד כא והלאה) בענין הגאווה. עש"ב].

הכפרה של ה'אבנט' - הרהור הלב

ועל מה היה ה'אבנט' מכפר? אומרת הגמרא: **"אבנט מכפר על הרהור הלב, היכא דאיתיה"**, היכן שהוא נמצא, כנגד ה'לב' של האדם, ועל זה הוא 'מכפר', וכל אחד יודע כמה הרהורים יש לנו שנוח היו שלא נבראים כלל, כל מיני הרהורים שונים ומשונים 'על ה' ועל משיחו', והרבה פעמים אדם מושפע ממה שקורא ורואה ושומע, (הרבה מיני הרהורים אסורים יש), ועל כל ה'הרהורים' הללו ה'אבנט' שהכהן היה חוגר, זה מה שהיה מכפר.

כפרת החושן והאפוד

ועל מה היה מכפר ה'חושן'? אומרת הגמרא: **"חושן מכפר על הדינין, שנאמר ועשית חושן משפט"** (שמות כח ט), על 'עיוות הדין', מה היה מכפר,

14 שמחת חתן וכלה

כך גם במצות שמחת חתן וכלה, (היום המצוה הזו כמעט בטלה מן העולם.. למה? כי באים לסעוד את הסעודה ב'חתונה', מסיים ויוצא, בזה הוא יוצא ידי חובה.. את עצמו הוא שימת, לא את החתן וכלה!), כיצד משמח? רוקד לפני החתן ואומר 'כלה נאה וחסודה' (כתובות יז רע"א). הוא שומע דברי שבח על ה'כלה' שלו יש לו נחת ושמחה מזה, וממילא אהבה ואחוה שלום ורעות יש בניהם. זה מה שנוצר על ידי כח הדיבור.

15 כל הקלוקלים בעולם התחילו מפנין לשון הרע

כל הקלוקלים מחטא 'אדם הראשון' הכל התחיל מהענין של 'לשון הרע', שהנחש דיבר שם 'לשון הרע', ומאז ועד היום אנחנו סובלים מכח אותו דיבור. כך אומר ה'חפץ חיים' ע"ה (בספרו חפץ חיים בפתיה להלכות לשון הרע וריכילות). אדם יתבונן כמה צרות נגרמו בעטיו של 'לשון הרע'. [נא"ה: עוד בענין לשון הרע, הרחיב רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב ח"א (פרשת וירא תשע"ט, עמוד טו, עמוד כו), ועוד שם ח"ב (פרשת חיי שרה עמוד ד בהערה), ועוד שם ח"ה (פרשת ויגש תשע"ט, עמוד כז והלאה), ועוד שם חלק י (פרשת שמות תשע"ט עמוד לא), ועוד שם חלק יא (פרשת שמות תשע"ט, עמוד כט), ובקונטרס נהורא דאליהו (סוף עמוד סא והלאה), ובדברי רבינו שליט"א ב"מכתב ברכה" בראש קונטרס "נר חיים" (מהדורה שניה עמוד ו). עש"ב].

16 על ה'מגיד מדובנא' ע"ה

הגאון רבי יעקב קרנץ זצ"ל, היה אומן במלאכת המשלים, כמעט לא קם כמוהו אדם שהיה יודע להמשיך משלים הפלא ופלא, 'מפליא לעשות', היה גאון אדיר, פיקח עצום, היה יודע את כל חלקי התורה כולה, הגאון מוילנא ע"ה - שהיה גאון הגאונים

ה'חושן'. על כל בגד של הכהונה היה תפקיד של כפרה כנגד דבר מסויים. **"אפוד מכפר על עבודת כוכבים, שנאמר אין אפוד ותרפים"** (הושע ג ד), דוקא אם יש 'אפוד' אין 'תרפים' של עבודה זרה, אבל אם אין 'אפוד' יש את העוון ואת החטא של 'עבודה זרה'.

כפרת ה'מעיל' על עוון 'לשון הרע'

ומה היה התפקיד של הכפרה של ה'מעיל'? אומרת הגמרא: **"מעיל מכפר על לשון הרע"**, שזה הוא העוון המר והנמהר שעדיין מרקד בנינו, כל דיבור גנות על חברו או כל דיבור שמזיק ומצער את החבר זה בגדר 'לשון הרע', ואף על פי שאנחנו יודעים חומרת הדברים, עדיין הרבה פעמים אדם לא מתבונן ו'לא שם לב', ומדובר 'לשון הרע', והרבה קלוקלים הוא יכול לעשות על ידי ה'לשון'. ועל העוון החמור הזה היה מכפר ה'מעיל', מה הטעם? אומרת הגמרא: **"מנין?"** שהמעיל מכפר על לשון הרע, **"אמר רבי חנינא, יבא דבר שבקול ויכפר על קול הרע"**, כיון שבמעיל היה הפעמונים שעושים את ה'קול', זה מכפר על ה'קול'. על 'לשון הרע'.

שלא להשתמש להיפך מהתפקיד של ה'לשון'

ה'לשון' ניתנה לאדם בשביל שישתמש בה לאהבה ואחוה שלום ורעות בין אדם לחבירו, לשם כך קיבל האדם את 'כח הדיבור'. על ידי 'דיבור' אדם יכול לקרב אחד לשני. אם יש שני בני אדם מרוחקים וכועסים אחד על השני, ואתה בא ומפייס אחד את השני, הרי שלאט לאט אתה מכניס 'אהבה' בלב של זה על זה. כך נוצר אהבה ואחוה שלום ורעות¹⁴. ואדם לוקח את ה'כלי' הזה של ה'דיבור', והופך אותו בדיוק להיפך מהתפקיד שלו. משתמש ב'כלי' הזה 'ל'לשון הרע' ו'ריכילות', אין לך דבר שמכניס שנאה כדברי 'לשון הרע', (אומרים לאדם: 'ראובן אמר עליך שאתה לא פיקח..', הוא שומע כך, אומר, 'כשיבוא לידי אטפל בו..', וכשבא לידו הוא נותן לו 'עשרת המכות'.. ואחר כך שואל אותו ראובן המוכה, 'מי אמר לך כל מה שדיברתי עליך?', והוא מגלה לו: 'שמעון אמר לי!', אומר ראובן לעצמו: 'יבוא שמעון לידי ואטפל בו..', וכך 'שרשרת' שלא נגמרת..), צריך להתחנך בענין הזה של חטא 'לשון הרע'. לא יעזור אם נדבר רק דברי מוסר' על עוון זה, אלא מוכרחים לעשות שיעור בהלכות לשון הרע, וכדאי שאדם ילמד כל ימי חייו כדי שאפילו פעם אחת - אחרי שנים על גבי שנים של לימוד מוסר ולימוד הלכות לשון הרע - הוא ימנע מדיבור אחד של לשון הרע, הוא 'יצמצם' דיבור אחד, וזה כבר היה כדאי. כיון שאין אדם יכול לדעת גודל עונשו של עוון זה (ע' איגרת הגר"א)¹⁵.

משלו הנפלא של המגיד מדובנא על המשתמשים בחסדי השי"ת כנגד רצונו יתברך

כמו שאמרנו 'צור ילדך תשי' - ותשכח אל מחוללך', קיבלת את הכח הזה להשתמש בו לנכון ולטוב לעשות בו אהבה ואחוה שלום ורעות - ובסוף את משתמש בו לקלקול ולהספד, נגד רצון הבורא יתברך. ויש על זה משל נפלא מה'מגיד מדובנא' ע"ה¹⁶, להמשיך את הענין הזה שאנחנו לוקחים את חסדי

בדורו, קדש הקדשים - שלח לו מכתב שהוא מתחנן ומבקש בתחנונים שיבוא אליו, הוא כותב לו: 'שלוש עשרה שנה כבר לא היית אצלי, ואני מבקש שתבוא אלי, אני רוצה להשתעשע איתך בדברי תורה ובדברי חכמה' (ע' בספר הגאון החסיד מוילנא עמוד קעג ובהערות שם).

ודרכו הייתה ללכת מעיר לעיר וממקום למקום, ולעמוד ולדבר דברי תוכחת מוסר, והכל על ידי 'משלים', כדי להסביר את הכל היטב. כשאדם רואה את ה'משל' הוא מבין את הדברים כראוי, והדברים נחקקים היטב בלבו, וכך הוא 'מתרגם' אותם 'למעשה'. לא רק 'מילים' ו'משפטים' בעלמא של 'מוסר'. זה כח עצום שהיה לו למגיד מדובנא. פקחות מיוחדת שהקב"ה חנן אותו. ובהו היה מודריך ומלחיב את ישראל לאביהם שבשמים. בדורו כאשר קמו אותם רשעים 'מסכילים' שרצו לעקור את התורה, הוא לא פחד מאיש, והיה 'מצליף' עליהם בדברים ולא נושא פנים, ידע להכות על דקדקם כמו שצריך, בלי לשאת פנים לאף אחד. כשיש פרצה היה עומד וצוועק לתקן את ה'פרצות'. הדברים ידועים. יש עוד הרבה מה להאריך על מה שהוא לימד חכמה בינה ודעת את הציבור.

מספרים שפעם הוא היה עובר בדרך, ובאחד המקומות שהזמינו אותו לדבר שם דברי מוסר, היה דין תורה חמור בענייני 'עגונה', אשה שבעלה נעלם, ואחר כך מצאו מישהו מת, ולא יודעים אם זה הבעל או לא, כי אולי השתנו הסימנים, בקיצור: 'עסק ביש', (ושאלה של עגונה זה שאלה חמורה ביותר, כי לשני הצדדים זה בעיה, אם יתירו אותה שלא כדת - חלילה אולי היא עדיין 'אשת איש', ההבנים שתביא יהיו ממזרים וזה קלוקל לדורות. ואם באמת בעלה הוא זה שמת, ומשאירים אותה עגונה, אין לך צער גדול מזה. אשה שכל חייה לא יכולה להתחתן אין לך צער גדול מזה. דברים ידועים). ולכן צריכים לעיין היטב ולבקש מהקב"ה שיאיר את העיניים בנושא

ה' יתברך שעושה אתנו, ושוכחים והופכים ומשתמשים בזה כנגד הבורא יתברך. משל ליהודי אחד שהיה לוקח הלוואות ('על ימין ועל שמאל', כל אחד שהיה פוגש, היה אומר לו: 'תעשה לי טובה, תלווה לי, רחמנות, מצות עשה בתורה 'חסד', תעשה אתי חסד, 'עולם חסד יבנה', אל תדאג, הקב"ה גדול ואני אחזיר לך את ההלוואה', כך היה 'מפציר' ו'מנרנד' לכל אחד, וכמה יכולים לסרב? היו נותנים לו הלוואות). אבל הגיע הזמן של הפרעונות, (הרי אדם לא לוקח הלוואה לעולם.. לוקח הלוואה לפרק זמן מסויים), וכל אחד בא לביתו ומבקש ממנו לפרוע את ההלוואה שלקח ממנו. וצריך לתאר לעצמו איזה חיים אלה? נכנסים אליו אנשים אחד אחרי השני, 'שיירות מצויות', וכולם אומרים לו דבר אחד: 'תביא את הכסף!', והרי 'אדם בהול על ממונו' (שבת קיז:), ואם הוא רואה שה'מלווה' עושה 'בעיות' הוא לא רגוע.. (יש כאלה מכים על השלחן, ויש שהופכים את השלחן, ויש שמכים אותו בעצמו..), צריכים את הכסף חזרה! אלה חיים של 'גהינם', אין לו מנוחה, הוא מפחד, כל מי שעולה במדרגות הוא מקבל 'כאב בטן'.. 'מי יודע מי זה בא ומה הוא רוצה ממני?', עד שאמר לו אחד מחבריו שגם הוא נתן לו הלוואה: 'בא תשמע, אני אעזור לך, אני אתן לך עצה טובה, אדריך אותך איך תנצל מכל ה'מרעין בישין', אתה צריך להכריז ולהוציא שם על עצמך שמחמת החובות האלה 'יצאת מדעתך', נעשית 'משוגע' 'מטורף', וממילא עם 'משוגעים' אין עסק לאף אחד.. רק כך אתה מוכרח לעשות, וזו תהיה הישועה שלך!'. וכך היה, הוא קיים את זה 'הלכה למעשה'. הגיע הראשון לפרוע את ה'חוב', אומר לו: 'תביא את הכסף', והוא עונה לו: בהברות משונות וכו', ומתחיל לעשות תנועות של משוגע וכו', כולם ראו שהוא מסכן יצא מדעתו, כך פעם פעמיים שלוש, ראו שבאמת 'אין עם מי לדבר'. כולם

אומרים: 'מסכן אותו פלוני, כל מי שנתן לו הלוואה הניח מעותיו על קרן הצבי..'. וכך יצא לו שם של 'משוגע'.

עד - ולא עד בכלל - שיום אחד בא בעל העצה, זה שתן לו את העצה הזו, לקבל את ההלוואה שלו. בא אליו, אומר לו, 'הגיע הזמן שתשיב לי את הכסף שלקחתי ממני בהלוואה', ואותו אחד עלה על הסולם והתחיל לעשות 'הצגות' ומעשים משונים וכו'. אמר לו: 'עלי אתה רוצה לצחוק? הרי אני נתתי לך את העצה הזו! ובעצה שלי אתה רוצה להשתמש כנגדי?!' זה המשל. והנמשל פשוט, אנחנו משתמשים עם הדברים והחסדים שנתן לנו הבורא יתברך כנגדו.

'כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת'

בכל בגד מה'בגדי כהונה' היה בו כפרה לעוונות, כמו שאמרנו, וה'ציץ' היה מכפר על עזות פנים, (כמו שהגמרא אומרת שם), אבל היום בעוונותינו הרבים איבדנו את הכלים האלה, אין לנו את הדברים האלה. מה התקנה לזה, מה נוכל לעשות? על ידי לימוד הדברים האלה, אדם ישב וילמד מה זה 'חושן' ומה זה 'מצנפת' ומה זה 'מעיל' ו'כותנת', ילמד וישתוקק ויבקש על זה, וכך יש סיכוי שיהיה לו ל'כפרה', כמו שאומרת הגמרא (סוף מנחות) כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת. אותו דבר כל העוסק בתורת הכלים של כלי המקדש וה'בגדי כהונה' זה יכפר עלינו. לכן צריך להשתדל בזה ללמוד את הפסוקים והמקראות הללו היטב הדק, לא לדלג, לא להיכנס ל'תנומה', וכך נזכה ל'כפרה' על עוונותינו, אמן כן יהי רצון, ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

משל', והתחיל להגיד משל נפלא הפלא ופלא, וכשהוא מבאר את ה'משל' כל השאלה נפשטה, כל הספק שהיה לחכמים כבר הוברר, כיון שהוא המחיש להם על ידי ה'משל' את פרטי השאלה כראוי, וכך ראו היטב את כל הצדדים והכל נהיה ברור כשמלה וכבר יכלו לפסוק ולהכריע ההלכה בזה.

הזה. אמרו לו הרבנים של אותה העיר ל'מגיד מדובנא': 'בא תשתתף אתנו בדיון הזה, יש כאן עסק חמור עם עגונה, ואנחנו נבוכים, יש בזה הרבה פרטים והרבה קושיות וחקירות, ואנחנו לא יודעים למצוא את התשובה הנכונה'. נכנס ישב עמהם, הביאו לפניו את כל העדויות וכו', ישב שתי דקות, אמר להם: 'שמעו אספר לכם